

ברכת המזון (20)

הטעם שנתקנה תפילת רצה רק בשבת ולא בימים טובים. כתב במחזור ויטרי וז"ל: ומשום הכי תקנו רצה והחליצנו בשבת ולא בימים טובים כי הוא יום מנוחה ושמחה וחייב להזכיר חורבן ירושלים ונחמתו בשמחתו דכתיב "תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי". וכן מצינו ששבת נקרא יום שמחה דאמרינן בספרי, ביום שמחתכם זה השבת, ובמועדיכם כמשמעם, ומשום חותמים בשבת וישמחו בך כל ישראל וכו' שנקרא השבת יום שמחה. עכ"ל.

מחזור ויטרי

יעלה ויבוא

זכרון הכלל וזכרון כל אחד ואחד מישראל יעלה ויבוא... ויזכר זכרונו וזכרון אבותינו.... וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך יש כאן, לכאורה כפל דברים שמחייב הסבר, קודם אנו מבקשים "ויזכר זכרונו" ומיד אנו כופלים ומבקשים "וזכרון כל עמך בית ישראל"? ואין לומר ש"זכרונו" מתייחס לאנשים המסובים עם המברך לשולחן, ולכן עדיין יש מקום לבקש על כל עם ישראל, שכן "זכרון אבותינו" יוכיח, שהרי את אבותינו ודאי לא נוכל לייחס לציבור מסויים, ובודאי שהוא כולל את כל עם ישראל, ובהכרח שגם "זכרונו" כוונתו לעם ישראל כולו. ושוב קשה, איפוא: מה הטעם לחזור ולבקש על "זכרון כל עמך בית ישראל".

עמד על כך הגרי"ז, שביאר באופן זה: אכן, גם בבקשת "ויזכר זכרונו", אנו מתכוונים לזכרונם של כל ישראל, אבל זו היא בקשה על כל אחד ואחד מישראל כאדם פרטי, ולכן יש טעם לבקשה נוספת על "כל עמך בית ישראל", כלומר: על כל העם כחטיבת אחד. ראה לך, הביא הגרי"ז מנוסח החתימה של ברכת "השכיבנו", בשבת וביום טוב: "הפורס סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל", שזהו שבח להקב"ה על שהוא פורס את סוכת שלומו עלינו, וכאן ודאי לא שייך לחלק את השבח לשניים. על פריסת סוכת שלומו על ציבור המתפללים בבית הכנסת, וגם על פריסת סוכת שלומו על כל עם ישראל, ובכל זאת אנו כופלים את הודאתינו. אלא ו"על כל עמו ישראל", כוונתו על כל ישראל כחטיבת אחת.

ספר "כמוצא שלל רב, ברכת המזון"

אלוקינו ואלוקי אבותינו, יעלה ויבוא וכו'

רצה והחליצנו... השבת הגדול והקדוש הזה כי יום זה גדול וקדוש הוא מלפניך הא דנקראה שבת "יום הגדול והקדוש", כתב הר"י בר יקר שהוא משום שהשבת קדושה יותר משאר ימים, ומצינו שדבר המקודש יותר נקרא גדול כמו (ויקרא כא. י): "הכהן הגדול מאחיו" דלפי שקדוש הוא לעבודה יותר משאר אחיו קוראו גדול. וכן בירמיה (נב. י"ג) "ואת כל בית הגדול שרף באש", שקורא את בית המקדש 'גדול', לפי שהוא מקודש יותר משאר בתים. ולדבריו 'הגדול והקדוש' לאו תרי מילי נינהו אלא כרוכים זה בזה.

אבל האבודרהם כתב וז"ל: "גדול" על שם (תהלים צב. ו) "מה גדלו מעשיך ה'". "וקדוש" על שם (בראשית ב' ג) "ויקדש אותו", עכ"ל. ולפי דבריו "הגדול והקדוש" תרי מילי נינהו דלא כהר"י בן יקר. אמנם לכאורה צריך עיון דהא הפסוק "מה גדלו מעשיך ה'" קאי על כל הבריאה שבששת ימי בראשית ולא דווקא על שבת. ומ"מ אפשר לומר שהרי אדם הראשון לא אמר מיד כשנברא דהיינו ביום השישי אלא רק במזמור ליום השבת, ואפשר שעל כן מתייחס השבח "מה גדלו מעשיך" לסוף הבריאה וצ"ע.

מין הגר"ח שליט"א כתב דמה שנקרא יום שבת 'גדול' זה משום שיש לו תוספת לפניו ולאחריו. ומה שנקרא יום השבת 'קדוש' כתבו הראשונים שהוא על שם הפסוק (בראשית ב. ג) ויקדש אותו. **ספר "חיים של ברכה"**

לשבת בו ולנוח בו באהבה

צריך ביאור מה הפירוש "באהבה". ובאמת דמצינו ביטוי זה גבי שבת בכמה מקומות כגון: "והנחילנו ה' אלוקינו באהבה וברצון שבת קדשך" (תפילות שבת). וכן כי לעמך ישראל נתתו באהבה (שחרית של שבת). וכן "ואת מוסף השבת הזה נעשה ונקריב לפניך באהבה" (מוסף של שבת). וכן "מנוחת אהבה ונדבה" (מנחה של שבת). ונראה לפרש על פי מה שכתב הלבוש (או"ח ס' תפ"ז ס"א): דשאני מצות שבת משאר מצוות דאילו כל המצוות שנתנו מסיני נתנו בכפיית הר כגיגית ולפיכך אי אפשר לומר עליהם שניתנו לנו ושקבלנום באהבה, אבל מצות שבת ניתנה במרה בלי כפיית הר כגיגית לפיכך נתנה לנו וקיבלנוה באהבה.

ספר "חיים של ברכה"

הלכה: שיעור נתינת צדקה לעני

כתב **השו"ע** (יו"ד סי' ר"נ ס"א): כמה נותנין לעני, די מחסרו אשר יחסר לו, כיצד אם היה רעב יאכילוהו, היה צריך לכסות יכסהו, אין לו כלי בית קונה לו כלי בית וכו'... וכן כל דבר ודבר לפי מה שצריך. כתב **הפסקים ותשובות** (אות א'): והנה כפי העולה מהשו"ע צריך לתת לעני את כל צרכיו וצרכי בני ביתו, לפי הרגלו וכבודו, ולפי מנהג הנהוג באותו מקום ובאותו זמן. ובזמנינו על פי רוב נכלל בזה הוצאת אכילה, מלבושים, חשמל, מים, ריהוט, כלי בית מכשירי חשמל, ובדרך כלל גם טלפון ומיזוג אוויר אינם מחשבים למותרות. וכל זה דוקא באופן שהעני מרגיש חסר בהעדר דברים הללו, אבל עני הרגיל לפת חריבה ובגדים בלויים ואינו מרגיש חסר כלום, אין חיוב להרגילו לדרך סתם בני אדם ולתת לו לפי מנהג המקום. ומ"מ הנותן לו לפי מנהג המקום מקיים בזה מצות צדקה. **ספר "פסקים ותשובות" יו"ד**

פתגם: אם אתה המוכיל, לך לצד חברך. **ספר "שמחלה"**

חקירה: קרבן ציבור הבא בטומאה אינו נאכל בטומאה משום שהקרבן טמא, או משום שההקרה היתה בפסול. (אגרת משה או"ח קדשים ה') **ספר "קובץ יסודות וחקירות"**

סיפור: קרירות

רבי מאיר שפירא מלובלין נזדמן לתפילת שחרית בבית הכנסת שבפרנקפורט, היתה זו תפילה קרה, דוממת, בניצוחו המתון והחרישי של הרב. אחר התפילה שאל הרב את רבי מאיר: איך התפילה שלנו בעיני מי? השיב לו רבי מאיר: תפילה זו הזכירה לי את השלט שראיתי בחוץ על דוכן למשקאות קרים: גלידה קרה בהשגחת הרב. **ספר "חד וחלק" חלק א' (דף מז)**

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, אברהם בן רבקה, מאיר בן גבי זווירה, אליהו בן תמר, ששא בנימין בן קארין מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'וים חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלום, פייגא אולגה בת ברנה, יוסף בן מייכה, רבקה בת ליוה, רישירד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, יעקב בן אסתר, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, רפואה שלימה ולידה קלה לרבקה בת שרה, יעל רייזל בת מרטין היימה שמחה. זרע של קיימא לחניאל בן מלכה ורות אוריליה שמחה בת מרים. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלח, יוסף בן מייכה. מוריס משה בן מרי מרים.

יש לעיין מאי שנא הכא דמזכירים "אלוקינו ואלוקי אבותינו", ואילו בכל הברכות והתפילות אומרים בא"י אלוקינו מלך העולם, ואין מוסיפים 'ואלוקי אבותינו'? ומצינו התייחסות לדבר זה לרבתינו הראשונים בדברי הר"י בר יקר בפירושו לברכות השחר. דהנה בברכות השחר אין מזכירים "אלוקי אבותינו" מלבד ברכת המעביר שינה, שבה אומרים יהי"מ ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו וכו', ואף בזה צריך ביאור כנ"ל, מאי שנא ברכת המעביר חבלי שינה שמזכירין בה אלוקי אבותינו יותר משאר ברכות השחר? וכתב עלה הר"י בר יקר וז"ל: יהי"מ מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו. להזכיר זכות אבות אומרים כן ברוב התפילות. עכ"ל. וכוונתו לומר דכיון שבברכת המעביר חבלי שינה מבקשים בקשות: שתרגילנו בתורתך וכו', לכן אומרים "אלוקי אבותינו" כדי להזכיר בבקשתינו זכות אבות. ולפי זה יש לפרש אף הכא, דכיון שמרבים ומפצירים בכל בקשות אלו, יעלה ויבא וכו', לפיכך מזכירים זכות אבות.

ספר "חיים של ברכה"

דין מיוחד בברכת המזון יעלה ויבא

הגאון רבי אהרן הכהן, כתב שדין הזכרת שבת בברכת המזון בליל שבת ויו"ט אינו מדין הזכרה של קידוש, משום שההזכרה נעשית על יד קידוש על הכוס, אלא דין הזכרה זו הוא דין מיוחד בברכת המזון, שצריך להזכיר של שבת כדי לבטא הודאה מיוחדת על סעודת עונג שבת, שסעודת שבת מצד עצמה אינה כמו סעודת חול, אלא יש בה קדושה מיוחדת.

ספר "כמוצא שלל רב ברכת המזון"

מוסר מחלוקת לשם שמים

רבי משה קלירס בספרו "שלמי משה", מביא גישות שונות, מצינו במפרשים בביאור דברי התנא באבות (היז): שמחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים.

רבינו עובדיה מברטנורא מפרש: שסוף החולקים להתקיים, וז"ל: שאנשי המחלוקת ההיא מתקיימים ואינם אובדים, כמחלוקת הלל ושמאי, שלא אבדו לא תלמידי בית שמאי ולא תלמידי בית הלל, אבל קרח ועדתו אבדו. עכ"ל.

על **רבי יוהנתן אייבשיץ** מסופר, שבמשך זמן מסויים כיהן כרב בעיר אחת, ולבסוף היה אנוס לעזוב אותה בגלל מחלוקת שניהל נגדו אחד מגדולי העיר, תלמיד חכם מפורסם. לאחר שעזב את העיר, שיגר **רבי יוהנתן** אגרת קטנה אל מתנגדו ובה כתב לו: הגמרא אומרת במסכת סוטה: שני תלמידי חכמים המקפחים זה את זה בהלכה, אחד מת ואחד גולה, והרי אני מרוצה בזה, שבחלקי נפל להיות הגולה.

ספר "אדרבה חן בלבנו"

